

Nakon pregleda fotografija tražim zanimljiva imena na osmrtnicama, a čitajući sarajevsko Oslobođenje ukazala se mogućnost i za analizu mješanih brakova ili odnosa prema religiji. Tako npr. možemo vidjeti kako Muharem i njegova djeca Ivan i Sead obavještavaju da će se misa zaдушnica za pokojnu suprugu i majku Mariju održati u katedrali. Na istoj stranici svojih se roditelja Nure i Namika sjeća sin Slobodan, a često naidem i na obavijesti o ispraćajima u ateističkoj kapeli. Zatim dolazimo do potpisa onih kojih su osmrtnicu dali u novine ili na *online* stranicu. Zna se naći da djeca koja se opraštaju od svojih roditelja u potpise stavljaju sve svoje titule, zbog čega istog trenutka o takvim osobama stvaram jasnu sliku. To su vrlo hladni ljudi po mom mišljenju, za razliku od onih koji u potpise stavljaju i svoje nadimke. Po tome prepoznajem toplu osobu. Titula je razumljiva kod imena pokojnika i to ne mora biti samo razina obrazovanja, ljudi često znaju napisati čime se pokojnik bavio, čak i ako je bio vrstan u nečemu. Osim nastavnika u mirovini ili inženjera, tu je i zubni tehničar, vrstan varilac, pronađe se još neki nositelj partizanske spomenice, istinski antifašist... Na taj način poštuje se ono čemu je ta osoba posvetila velik dio života i do čega joj je bilo stalo. Posebno se razveselim kada vidim da se pokojniku zahvaljuju generacije koje je nečemu podučio ili radni kolege s kojima je proveo godine na istom poslu.

Idući korak u pregledavanju osmrtnica mi je novi *online* pristup olakšao, jer zanimljive pokojnike proguglam. Tijekom pregleda tiskovnih izdanja, podatke bih morala zapisivati na papir te ih kasnije upisivati u tražilicu kako bih saznala nešto više. Sada je prilikom *online* pregleda ime dovoljno samo kopirati i pejsati. Postoji još jedna zanimljiva stavka, a to su adrese u osmrtnicama. Mislim da sam već spomenula kako kad se susjedi ili komšije opraštaju napišu često iz koje su ulice, ali samo u sarajevskom Oslobođenju u potpisu uvijek stoji adresa kuće žalosti i otvoren poziv svima. Nevjerojatno u svijetu GDPR-a; adresa koja je svima dostupna, i to ne samo adresa, već i poziv da navratite! Još jedan ostatak mitske Bosne u kojoj su svi dobrodošli, a koji prepoznajem u osmrtnicama i mitska rečenica svih baka s ovih prostora: *mi nismo nikad*

zaključavali vrata kuće... Ali osim GDPR-a zbog kojeg te adrese možda ne bi smjele tek tako stajati u novinama, sad je tu i pandemija koja je izbrisala svaki smisao poziva u kuću. Ljudi su se prilagodili vremenima pa tako sada umjesto adrese u potpisu stoje brojevi telefona na koje možete nazvati i izraziti sućut. I sjećanja su se prilagodila pa ih sve više započinje s *fališ nam u ovim ludim vremenima* ili *fale nam tvoji savjeti u ovim ludim vremenima*. I onda tako dok skrolam kroz te osmrtnice u ludim vremenima, razmišljam kako mi fale novine s kioska, otvoreni pozivi i poneka još uvijek nezaključana vrata.

Katja Grcić

PROLJEĆE NAŠE ZLOVOLE

Rikard III:

Što da vam kažem? Tako je ispalo. Edward se razbolio neposredno prije nego li je počelo. Spada, dakle, u kritičnu skupinu. Ja sam odmah rekao, ne smijemo ga izlagati dodatnom stresu! Odlučeno je da tako boležljiv i rizičan niko ne može preuzeti teret vlasti u ovim teškim vremenima.

A Clarence se, eto, slučajno, zbog onog nekog nesporazuma s Edwardom, trenutno nalazi u Toweru. Ne znamo s kim je sve bio u kontaktu prethodnih tjedana, ali znamo da se kretao, pa smo zaključili da je stroga izolacija ipak najbolje rješenje. Neki kažu četrnaest dana, ali ja sam konzultirao liječnike koji tvrde da se virus u organizmu može zadržati i mnogo duže. Zato smo odlučili za njegovo dobro da započnemo s dvadeset i osam dana.

Redovito mu pišem pisma u kojima ga bodrim i, naravno, selektivno informiram o stvarima koje se događaju. Piše mi da ga muče nesаница i noćne more. Bojim se, evo, iskreno se bojim za njegov razum i molim Boga svaku večer da mu ga što prije uzme.

Elizabeta se s dječacima sklonila u Westminsteru opatiju. Uvjeravao sam je da virus napada samo stare i bolesne, te da mladog Edwarda, princa od Walesa, pusti da zasjedne na prijestolje koje mu po dužnosti pripada. Ona se na taj prijedlog silno uznemirila i tražila da u dogovoru s obitelji iznađem rješenje koje neće uključivati njezinu djecu.

Eto, kakav suludi splet okolnosti! Čim sam saznao za pandemiju, ja sam se odlučio posvetiti molitvi i kontemplaciji. Zato sam nevoljko i teška srca pristao da privremeno preuzmem vlast. Doslovno su me preklinjali – i što ću, ta ne mogu biti nečovjek i ostaviti svoj narod na cjedilu u ovom vrtlogu ugroze i straha.

Odmah sam uveo karantenu i policijski sat, sve pozatva-

rao, ukinuo sve oblike javnih okupljanja, a zatim sam, da drugima poslužim kao primjer, i samoga sebe stavio u samoizolaciju. Bio sam nedavno na skijanju u Austriji, no mene to zapravo uopće ne zabrinjava. Ako se i pojave kakvi simptomi, u desnom krilu dvorca dao sam u tajnosti urediti vrhunski opremljen bolnički apartman. Za javnost smo pak rekli da je glavni razlog moje samoizolacije rizik od kontaminacije Clarenceovim pismima, kojih se jednostavno ne mogu odreći.

Isprva nisam imao druge razonode osim *da svoju sjenu promatram na suncu*, ali onda sam se pribrao i zaključio da ne mogu kraljevati bez kraljice. Lady Ann okrunjena je po hitnom postupku, odmah nakon što je pokopala muža i onog svog ludog svekra. Opirala se, dakako, i tvrdila neke nebuloze, da sam ja kumovao ubojstvu obojice, sulude optužbe koje smo s lakoćom odbacili. Obdukcija svekra pokazala je da je bio zaražen, a kako znamo da je bio u kontaktu sa sinom, zaključili smo da je bojište za njih tek ubrzalo ono neizbježno.

Kada sam se dočepao kraljice, nekoliko sam se dana dobro zabavljao. Tužila se da će me prijaviti na nekakav SOS telefon – ja sam joj rekao da slobodno nazove. Naša je država uređena tako da bi ovu udobnu i prostranu rezidenciju koju sam joj omogućio u tom slučaju morala napustiti ona. Ja bih, naravno, sve zataškao, ali čak i kad ne bi, jedva da bi me dopalo što god gore od uvjetne kazne. Osim toga, ja nisam glup čovjek, ako je ponekad i podređujem svojoj volji, pazim da ne ostavljam tragove.

No biti tek ljubavnik i tako tritati ove lijepe blagorijeke dane, to mi se ubrzo učinilo sasvim promašenim. Dužnost mi nalaže da učinim sve što je u mojoj moći da ublažim i ovu ekonomsku katastrofu. Pomoći najugroženijima moj je prioritet – financijsko tržište, aviokompanije, hotelski

lanci (pogotovo oni u suvlasništvu Yorka), kruzerska industrija... Sve su to naši vjerni partneri koje sada ne možemo ostaviti na cjedilu.

Srećom, bizarni Apel za klimatsku akciju zalutao je u moju neželjenu poštu i tamo se slučajno zagubio među ostalim suludim zahtjevima mojih sugrađana. Svi su oni uplašeni i zabrinuti, što znači da je idealno vrijeme da odobrim dodatne lokalitete za frakturiranje. Cijena nafte nezauzvajivo pada, no to nipošto ne znači da trebamo obustaviti napore u potrazi za njom. Konačno sam otvorio Centar za zbrinjavanje radioaktivnog otpada, nažalost, proslavili smo tek u najužem krugu naše interesne sfere. Također, stavio sam na prodaju državno zemljište na top lokaciji, zlu ne trebalo. Bude li prodaja uspješna, tamo ćemo, kad sve ovo prođe, baciti jednu partiju golfa koroni u čast.

Uviete za dobivanje financijske pomoći toliko sam zakomplcirao da bi mi to trebalo kupiti barem nekoliko mjeseci mira i slobode od aktivističkih zanovijetala. Sada kada je naša osobna sloboda ovako naprasno ugušena, ne smijemo dopustiti da se isto dogodi i našoj ekonomiji. Granice sam deklarativno zatvorio, sve u svrhu sigurnosti, ali Bože moj, neke fluktuacije mora biti.

Ako sam na ičemu zahvalan, to je da nas nitko više ne davi s onim jebenim migrantima. Medije sam stavio pod kontrolu i uglavnom ih punim brojkama i krivuljama, povremeno pustim koju gadnu fotografiju iz Italije ili bolno svjedočanstvo iz New Yorka, samo da ih podsjetim koliko je nama ovdje dobro i koliko smo uspješni u ovom ratu protiv opasnog, a nevidljivog neprijatelja. To što spadamo u rjetko naseljene zemlje s malom populacijom, zli jezici naravno vade iz konteksta, samo kako bi diskreditirali moj rad.

Ako ovo zaista potraje, možda ćemo biti prisiljeni otkazati izbore, strašno, znam, udar na demokraciju, ali i prevelik rizik za našu ostarjelu naciju. Zdravlje je sada najvažnije - prioritete se moraju mijenjati. Pa ipak, ovo proljeće naše zlovolje ne treba dodatno podrivati mračnim prognozama.

Ta ne možemo vječno sjediti u glupoj izolaciji! Meni je već odavno dozlogrdilo. Isprva su me konferencije za medije čak i zabavljale, ali ubrzo su postale zamorne, pogotovo kad su krenule kritike i pitanja o našem zdravstvenom sustavu, manjkavoj medicinskoj opremi i nezaštićenom bol-

ničkom osoblju. Počeli su me nervirati, pa sam osnovao Stožer da se bavi tim glupostima, a ja sam se odlučio posvetiti važnijim stvarima.

Jasno je da ni ljude nećemo dovijeka moći držati u kućama, a nadzirati koliko se oni uopće toga pridržavaju, već sada je nemoguće. Razgovarao sam sa svojim savjetnicima te odlučio dobar dio državnog novca uložiti u razvoj nove aplikacije. Uspije li, svi ćemo se promptno moći vratiti svojoj svakodnevnici, a naši će nas mudri telefoni pritom štiti i pratiti, te nas obavještavati ima li tko zaražen u blizini. Nije li to, dugoročno gledano, genijalan plan? Svima sam rekao da sam državni novac uložio u što brži pronalazak cjepiva, ali zapravo, to sam sada malo odgodio. Kada aplikacija bude gotova, svima ćemo reći da, nažalost, usprkos silnim naporima naših znanstvenika, cjepivo nije pronađeno. Mutacije virusa tako su nepredvidljive. Kako bih ublažio njihovo razočaranje, predstavim ću im aplikaciju „Tvoj sigurni prijatelj“ i tako im omogućiti da se na svoja radna mjesta vrate čim prije. Do tada ćemo ionako svi već biti u govornima do grla - ja, jer će se državna kasa dobrim dijelom isprazniti, a oni, jer će početi umirati od gladi i neimaštine.

Kako bih učvrstio njihovo povjerenje, a usput se i izbavio iz ove dosadne karantene, osnovao sam novu humanitarnu udrugu. Krizna je situacija, kralj mora na prvu liniju obrane. To je njegova sveta dužnost. Sada sam konačno opet u akciji, što je za mene jedino podnošljivo stanje. Dajem izjave, pokrećem inicijative, rješavam obroke i lijebove za stare i osamljene. Za televiziju su me snimili na biciklu s košarom punom hrane. Nabio sam masku i navukao rukavice demonstrirajući kako radimo u skladu s najvišim higijenskim standardima. Naravno, sve mi je to dopizdilo za dva dana, pa sam upogonio volontere, kojih Bogu hvala, ne nedostaje u ovakvim situacijama.

Jučer smo imali zajedničko fotografiranje za medije. Prije nego li je fotograf opalio, da nam osnažim duh i podignem moral, uzviknuo sam:

Naprijed! U koštac hrabro, usred bojne huke; put neba ili pakla, držec se za ruke!

Svi smo se tada uhvatili za ruke, a ja sam razvukao svoj najširi osmijeh koji i inače čuvam samo za posebne prilike.

NAPOMENA // Citati u prijevodu **Mate Marasa** preuzeti su iz: Shakespeare, William. (1982) *Rikard III*, Zagreb: Nakladni zavod MK

Jasna Jasna Žmak

BRUNO, PETAK 11.7.2020., MARSEILLE

misli naviru i prije negoli otvorim oči svakog dana isto svakog dana oštro precizno i nemilosrdno isti redoslijed ista agenda prije budilice prije prvog jutarnjeg poljupca mog partnera prije kave i kroasana posutog preprženim lješnjacima iz moje omiljene pekare na uglu koja je već mjesecima zatvorena kao i ostatak marseillea kao i ostatak francuske europske svijeta

misli naviru i guše me umjesto astme ili virusa moja pluća blokira samo moja glava dovoljno je nekoliko sjećanja nekoliko spoznaja jer ja znam da nije trebalo biti ovako ja znam da je moja omiljena pekara mogla ostati otvorena

da sam svakoga dana mogao jesti kroasan posut preprženim lješnjacima umjesto da na leđima imam rane od ležanja i očaja

kažu da je sve počelo sa šišmišem s kineske tržnice i mladom kineskinjom koja ga pridržava štapićima dok mu gricka krilca i smije se šišmiš skuhan u juhu poput one pileće samo sa šišmišem umjesto piletine i sitno nasjeckani luk koji pliva oko njega u kineskom restoranu u wuhanu

ja pak kažem da su stvari malo drukčije ja kažem da virusi ne nastaju zbog jednog šišmiša ili jedne zmije i svakako ne zbog djevojke koja gricka kuhane životinje iz juhe ja kažem da su stvari malo kompleksnije i da je sve počelo puno puno ranije još tamo negdje 2006. moja glava to zna moja pluća se guše zbog toga